

Kohtuasi C-143/23

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

9. märts 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Landgericht Ravensburg (Ravensburgi esimese astme kohus, Saksamaa)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

1. märts 2023

Hagejad:

TJ

KI

FA

Kostjad:

Mercedes-Benz Bank AG

Volkswagen Bank GmbH

Põhikohtuasja ese

Tarbijakrediidileping – Direktiiv 2008/48/EÜ – Taganemisõigus – Väärtuse vähenemise hüvitis – Hüvitise arvutamine – Tarbija kohustus maksta saadud krediidisummalta krediidilepingust taganemise korral intressi

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Liidu õiguse tõlgendamine, ELTL artikkel 267

Eelotsuse küsimused

1. Kas Euroopa Liidu õigusega, eelkõige direktiivi 2008/48/EÜ artikli 14 lõikega 1 on kooskõlas, kui kohapeal toimivas kaubandustegevuses sõlmitud sõiduki müügilepinguga seotud tarbijakrediidilepingust taganemise korral arvutatakse krediidi abil rahastatud sõiduki väärtuse vähenemise hüvitise summa, mille tarbija peab krediidi abil rahastatud sõiduki tagastamisel krediidiandjale maksma, nii, et tarbija poolt sõiduki omandamise ajal kehtinud müügihinnast arvatakse maha sõiduki tagastamise ajal kehtiv müüja sisseostuhind?
2. Kas direktiivi 2008/48/EÜ artikli 14 lõike 3 punkti b esimeses lauses sisalduv säte on sõiduki müügilepinguga seotud tarbijakrediidilepingute puhul täielikult ühtlustatud ja seega liikmesriikide jaoks imperatiivne?

Kui vastus teisele küsimusele on eitav:

3. Kas Euroopa Liidu õigusega, eelkõige direktiivi 2008/48/EÜ artikli 14 lõikega 1 on kooskõlas, kui krediitvõtja peab pärast sõiduki müügilepinguga seotud tarbijakrediidilepingust taganemist maksma lepingus kokkulepitud intressi ajavahemiku eest, mis jääb krediidi abil rahastatud sõiduki müüjale krediidisumma väljamaksmise ja sõiduki krediidiandjale (või müüjale) tagastamise vahele?

Viidatud liidu õigusnormid

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiiv 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ (ELT 2008, L 133, lk 66; edaspidi „direktiiv 2008/48“), eelkõige artikli 14 lõige 1

Viidatud riigisisised õigusnormid

Tsiviilseadustik (Bürgerliches Gesetzbuch, edaspidi „BGB“), eelkõige §-d 355, 356b, 492 ja 495 ning §-d 357, 357a ja 358 kuni 27. maini 2022 kehtinud redaktsioonis

Tsiviilseadustiku rakendamise seadus (Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche, edaspidi „EGBGB“), artikli 247 §-d 3 ja 6

Põhikohtuasja faktiliste asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Käesoleva eelotsusetaotluse aluseks on kolm erinevat juhtumit.
- 2 Esimese juhtumi korral sõlmis hageja kostjaga krediidilepingu 36 159 euro laenamiseks, et osta isiklikuks tarbeks ettenähtud mootorsõiduk ostuhinnaga

36 159 eurot. Krediidisumma tasuti otse sõiduki müüjale. Viimane vahendas kostjale krediidilepingu sõlmimist. Krediidilepingus ei märgitud konkreetse arvuliselt väljendatud protsendimäärana selle lepingu sõlmimise ajal kehtivat viivitusintressimäära.

- 3 Hageja tasus krediidi osamaksed 7872 eurot 67 senti ja maksis kogu krediidijäägi 28 524 eurot 36 senti 8. märtsil 2021 enne tähtaega tagasi. Ühtekokku tegi hageja kostjale makseid summas 36 397 eurot 3 senti. Hageja taganes krediidilepingu sõlmimisele suunatud tahteavaldusest 11. oktoobri 2021. aasta kirjaga.
- 4 Hageja leiab, et taganemine on kehtiv, sest lepingus kohustusliku teabe nõuetekohaselt esitamata jätmise tõttu ei hakanud taganemisõiguse tähtaeg kulgema. Ta palub mõista kostjalt välja 36 589 eurot 92 senti, millest on maha arvatud hüvitis sõiduki väärtuse vähenemise eest summas 2264 eurot 28 senti.
- 5 Kostja palub jätta hagi rahuldamata. Ta väidab muu hulgas, et taganemisavaldus on esitatud pärast selleks ettenähtud tähtaja möödumist ja et õiguste teostamine on lubamatu. Kostja esitab ka tasaarvestusavalduse krediidisumma andmise eest makstava 238 euro 3 sendi suuruse intressinõude alusel ja palub tuvastada, et hageja peab maksma hüvitist sõiduki väärtuse vähenemise eest kuni sõiduki üleandmiseni.
- 6 Hageja tunnistab seda nõuet sisuliselt, kuid leiab, et väärtuse hüvitamise nõue on olemas ainult 2264 euro 28 sendi ulatuses, kuna 19% suurust käibemaksu ja sõiduki müüja marginaali (15% neto müügihinnast) ei tule arvesse võtta.
- 7 Teise juhtumi korral sõlmis hageja kostjaga krediidilepingu 29 500 euro laenamiseks, et osta isiklikuks tarbeks ettenähtud Mercedes E 220 ostuhinnaga 32 500 eurot. Krediidisumma tasuti otse sõiduki müüjale. Lisaks tegi hageja müüjale sissemakse 3000 eurot. Müüja vahendas kostjale krediidilepingu sõlmimist. Krediidilepingus ei märgitud konkreetse arvuliselt väljendatud protsendimäärana selle lepingu sõlmimise ajal kehtivat viivitusintressimäära.
- 8 Hageja maksis kostjale 5924 eurot 48 senti krediidi osamaksetena, st koos sissemaksuga kokku 8924 eurot 48 senti. Hageja taganes krediidilepingu sõlmimisele suunatud tahteavaldusest 31. oktoobri 2019. aasta kirjaga.
- 9 Hageja palub muu hulgas kohustada kostjat tasuma 8924 eurot 48 senti hagejale, samal ajal hagejale pandava kohustusega anda sõiduk üle, ning tuvastada, et ta ei võlgne taganemise tõttu intressi ega krediidi põhiosa makseid. Hageja leiab, et taganemine on kehtiv, sest lepingus kohustusliku teabe nõuetekohaselt esitamata jätmise tõttu ei hakanud taganemisõiguse tähtaeg kulgema.
- 10 Hageja palub ka tuvastada, et ta ei pea maksma hüvitist sõiduki väärtuse vähenemise eest. Hageja leiab, et Euroopa Liidu õiguse kohaselt on küsitav, kas pank võib nõuda väärtuse vähenemise hüvitamist, kui ta ei ole täitnud oma teavitamiskohustust. Vähemalt käibemaksu ja sõiduki müüja marginaali ei peaks väärtuse vähenemisel arvestama.

- 11 Kostja palub jätta hagi rahuldamata. Muu hulgas esitab ta vastuväite, et taganemisavalendus on esitatud pärast selleks ettenähtud tähtaja möödumist ja et taganemisõigust on teostatud lubamatult.
- 12 Kostja palub tuvastada, et hageja on kohustatud hüvitama sõiduki väärtuse vähenemise kuni sõiduki üleandmiseni ning samuti kasutuseelise 3,92% aastas vastavast tasumata krediidijäägist müüjale krediidisumma väljamaksmise ja sõiduki tagastamise vahelise aja eest. Hageja vaidleb sellele vastu.
- 13 Kolmandal juhul sõlmis hageja kostjaga krediidilepingu 35 300 euro laenamiseks, et osta VW Touareg ostuhinnaga 51 300 eurot. Krediidisumma tasuti otse sõiduki müüjale. Lisaks tegi hageja müüjale 16 000 euro suuruse sissemakse. Müüja vahendas kostjale krediidilepingu sõlmimist. Krediidilepingus ei märgitud konkreetse arvuliselt väljendatud protsendimäärana selle lepingu sõlmimise ajal kehtivat viivitusintressimäära.
- 14 Hageja maksis kostjale krediidi osamaksetena kokku 8800 eurot, st koos sissemaksega tasus ta kokku 24 800 eurot. Hageja taganes krediidilepingu sõlmimisele suunatud tahteavaldusest 20. juuli 2020. aasta kirjaga.
- 15 Hageja leiab, et taganemine on kehtiv, sest lepingus kohustusliku teabe nõuetekohaselt esitamata jätmise tõttu ei hakanud taganemisõiguse tähtaeg kulgema. Hageja taotles muu hulgas, et kostjat kohustataks maksuma talle 24 800 eurot, millest on maha arvatud 24 550 euro suurune hüvitis sõiduki väärtuse vähenemise eest koos intressidega, samal ajal hagejale pandava kohustusega anda sõiduk üle, ning selle tuvastamist, et ta ei võlgne taganemise tõttu intressi ega krediidi põhiosa makseid. Hageja arvutab väärtuse vähenemist 51 300 euro suuruse ostuhinna ja Saksamaa Autoklubi (Allgemeiner Deutscher Automobil-Club, ADAC) avaldatava kasutatud autode hinnaandmestiku alusel tuvastatud 26 750 euro suuruse väärtuse vahe alusel hagi esitamise ajal.
- 16 Kostja palub jätta hagi rahuldamata. Muu hulgas esitab ta vastuväite, et taganemisavalendus on esitatud pärast selleks ettenähtud tähtaja möödumist. Kostja leiab, et esimesele eelotsusetaotluse küsimusele vastamine ei ole kohtuotsuse tegemiseks vajalik, kuna ta ei ole vaidlustanud hageja arvutatud sõiduki väärtuse vähenemise hüvitist ja seda summat võib arvestada kohtuotsuse tegemisel.

Eelotsusetaotluse esitamise põhjenduse lühitutvustus

- 17 Eelotsusetaotluse küsimused seonduvad juba esitatud küsimustega pooleliolevates kohtuasjades C-38/21, C-47/21, C-232/21 ja C-715/22. Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitab eelotsuse küsimuste kohta järgmised selgitused:
- 18 Esimene küsimus puudutab probleemi, kuidas arvutada hüvitist, mida krediidivõtja peab maksuma kauba väärtuse vähenemise eest. See on Saksa kohtupraktikas ja õiguskirjanduses vaieldav. Siiani lähtus Bundesgerichtshof (Saksamaa liitvabariigi kõrgeim üldkohus) edaspidi „BGH“) nn võrdleva väärtuse

meetodist. Sellest tulenevalt peab hageja hüvitama vahe finantseeritud sõiduki krediidilepingu sõlmimise ajal kehtinud turuväärtuse ja sõiduki turuväärtuse vahel selle tagasiandmise ajal krediidiandjale, arvestades tehtud lepingujärgseid makseid.

- 19 25. oktoobri 2022. aasta otsuses kaldus BGH siiski sellest meetodist kõrvale ja otsustas, et võrdleva väärtuse meetodi kohaldamisel on tarbija poolt sõiduki omandamise ajal väärtuse jaoks määrav sõiduki müüja (edasi)müügihind (st koos müüja marginaali ja käibemaksuga) ja sõiduki tagastamisel müüja sisseostuhind (st ilma müüja marginaali ja käibemaksuta). BGH põhjendas sõiduki tagastamisel müüja sisseostuhinnast lähtumist sellega, et see oli hind, millega tarbija võis sõidukit müüa, ja lisaks sellele kujutas see hind ka sõiduki väärtust müüja jaoks tagastamise ajal. BGH märgib veel, et müüja müügihind katab lisaks kasumimarginaalile ka müüja üldised kulud ja tema jõupingutused sõiduki edasimüümiseks, nt müügikuulutuste koostamine, samuti müügiläbirääkimistele ja proovisõitudele kulunud aja ning sõiduki müügiks ettevalmistamise kulud. Lisaks on kasutatud auto müügihind ettevõtja poolt müümise korral kõrgem, kuna auto ostmisel majandustegevusega tegeleva ettevõtja käest on ostjal garantiioigused, mis on eraisikult ostmise korral üldjuhul välistatud.
- 20 BGH kaldub seega kõrvale oma varasemast väärtuse vähenemise hüvitamist käsitlevast kohtupraktikast, mille kohaselt ei ole edasimüügi ettevalmistamise ja teostamise kulud ning võimalik ettevõtlikasum hüvitatavad, sest need tekivad ka siis, kui tarbija ei pea maksma hüvitist väärtuse vähenemise eest, sest ta ei ole asja ebamõistlikult või ülemääraselt kasutanud. BGH praegu otsustatud turuväärtuste kindlaksmääramine toob kaasa märkimisväärse väärtuse kaotuse (ja seega hüvitisnõude) isegi siis, kui sõidukit ei ole enne lepingust taganemist ei registreeritud ega sellega meetritki sõidetud.
- 21 Siiski on küsitav, kas see on kooskõlas direktiivi 2008/48 artikli 14 lõike 1 esimese lausega. Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab 3. septembri 2009. aasta otsusele Messner (C-489/07, EU:C:2009:502), milles Euroopa Kohus leidis, et oleks selgelt vastuolus direktiivi 97/7/EL sõnastuse ja eesmärgiga, kui tarbija peaks maksma väärtuse vähenemise hüvitist üksnes seetõttu, et tal oli võimalus kasutada sidevahendi abil sõlmitud lepinguga ostetud kaupa seni, kui see oli tema valduses. Arvestades, et taganemisõiguse eesmärk on just nimelt anda tarbijale selline võimalus, ei saa selle võimaluse kasutamise tagajärjeks olla olukord, kus tarbija võib kõnealust õigust kasutada ainult tingimusel, et ta tasub hüvitise. Eelkõige võtaks see tarbijalt võimaluse kasutada direktiiviga talle antud järelemõtlemisaega täiesti vabalt ja ilma igasuguse surveta. Euroopa Kohus leiab, et taganemisõiguse tõhusust ja tulemuslikkust ohustaks eelkõige ka see, kui hüvitise suurus osutuks kõnealuse asja ostusummaga võrreldes ebaproportsionaalseks.
- 22 BGH arvestusmeetod võib olla nimetatud põhimõttega vastuolus, sest selle tulemusel ei nõutaks tarbijalt mitte ainult asja kasutamisest tingitud väärtuse vähenemise hüvitamist, vaid ka edasimüügikuluseid, kasumimarginaali ja

- käibemaksu. Nimetatud hinda tõstvad asjaolud on põhjustatud üksnes taganemisõiguse teostamisest. Need tekivad sõltumata sõiduki kasutamisest. Need tekivad ka siis, kui sõidukit ei ole enne taganemisõiguse teostamist registreeritud ja sellega ei ole sõidetud ühtegi meetrit. Seega ei võimalda BGH seisukoht ettevõtjale mitte ainult hüvitist väärtuse vähenemise eest, vaid ka hüvitist pelgalt taganemisõiguse teostamise eest.
- 23 Lisaks on selline arvestusmeetod vastuolus direktiivi 2008/48 eesmärgiga. Kui BGH võtab sõiduki tagastamise ajal arvesse ainult müüja sisseostuhinda, on tarbija olukord pärast taganemisavalduse teostamist halvem, võrreldes sellega, kui ta ei oleks taganenud. Seda seetõttu, et sõidukit ise eraviisiliselt müües võiks ta saada oluliselt kõrgemat hinda kui müüja sisseostuhind. Erinevalt majandustegevuses tegutsevast müüjast ei pea tarbija edasimüügi korral lisama hinnale käibemaksu või hinda mõjutavaid kulusid ega ka kasumimarginaali.
- 24 Lisaks on BGH arvestusmeetod eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates vastuolus ka alusetu rikastumise keelu põhimõttega (selle põhimõtte kohta vt 9. juuli 2020. aasta otsus, *Tšehhi Vabariik vs. komisjon*, C-575/18 P, EU:C:2020:530, punkt 82). Kui sõiduki tagastamisel lähtutakse müüja sisseostuhinnast, võib krediidiandja teenida kasumit, müües sõiduki müüja sisseostuhinnast kõrgema hinnaga edasi. See suurendaks tema vara ja ta rikastuks alusetult.
- 25 Teise ja kolmanda küsimuse kohta: Sõiduki müügilepinguga seotud tarbijakrediidilepingust taganemise korral on küsitav, kas krediidiandja võib pärast krediidilepingust taganemist nõuda intressi.
- 26 BGH kinnitas hiljutises, 25. oktoobri 2022. aasta otsuses krediidiandja õigust krediidi kasutamise aja eest makstavatele intressidele. Seda põhjendatakse eelkõige asjaoluga, et tarbija kohustus maksta direktiivi 2008/48 artikli 14 lõike 3 punkti b kohaselt pärast krediidilepingust taganemist intressi on üks direktiivi täielikult ühtlustatud regulatsioonidest.
- 27 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on küsimus, kas direktiivi 2008/48 artikli 14 lõike 3 punkti b esimene lause on müügilepinguga seotud krediidilepingute puhul täielikult ühtlustatud ja seega liikmesriikidele selle direktiivi artikli 22 lõike 1 alusel imperatiivne, ning see kohus eeldab, et direktiivi artikli 14 lõike 3 punkti b lauses 1 on peetud silmas niisugust tarbijakrediidilepingut, mis ei ole seotud muu lepinguga. Selle sätte nõuded piirduvad seega tarbija ja krediidiandja lepingulise suhtega. Kui aga taganemise tõttu muutub kehtetuks ka seotud müügileping, nagu see on Saksa õiguse kohaselt (BGB § 358 lõige 2), tuleb lisaks krediidilepingule tagasi täita ka seotud müügileping. Direktiivis 2008/48 ei ole aga reguleeritud seda, kuidas taganemine mõjutab seotud lepingut, ega seda, milliseid tagasisoortusi peavad tegema rahastatava lepingu lepingupartnerid (siinkohal ostja ja müüja).
- 28 Siiski ei saa krediidilepingu tagasitäitmisest mõistlikult eraldada sellega seotud sõiduki müügilepingu tagasitäitmist. Krediidiga finantseeritud ostu puhul ei saa

tarbija krediidisummat, vaid ainult finantseeritud sõiduki. Müüja saab seevastu krediidisumma ostuhinna kujul. Sellele olukorrale tuginesid ka tagasitaitmise nõuded. Seega tohiks eeldada, et liikmesriigid võivad seotud lepingute tagasitaitmist reguleerida omal äranägemisel ja ka erinevalt direktiivi 2008/48 artikli 14 lõike 3 punkti b lausest 1, järgides liidu õiguse üldpõhimõtteid.

- 29 Sellise lepingulise olukorra reguleerimisel räägivad liikmesriikide suurema tegutsemisruumi kasuks ka direktiivi 2008/48 põhjendus 9 ja artikli 15 lõige 3, mille kohaselt võivad liikmesriigid säilitada või kehtestada riigisiseseid õigusaktid müüja või teenuste osutaja ja krediidiandja solidaarvastutuse kohta, samuti riigisiseseid õigusaktid kaubamüügi- või teenuste osutamise lepingust taganemise kohta juhul, kui tarbija taganeb krediidilepingust.
- 30 Kui vastus teisele eelotsusetaotluse küsimusele on eitav, siis tekib täiendav küsimus, kas Euroopa Liidu õigusega, eelkõige direktiivi 2008/48 artikli 14 lõike 1 esimese lausega on kooskõlas, et krediidivõtja peab sõiduki müügilepinguga seotud tarbijakrediidilepingust taganemise korral maksma krediidilt intressi.
- 31 Täpsemalt tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul kontrollida, kas intresside maksmise kohustuse puhul on järgitud Euroopa Kohtu kehtestatud alusetu rikastumise keelu põhimõtet. Käesolevas olukorras, kui kõne all on müügilepinguga seotud krediidileping, on tarbija rikastunud seeläbi, et tal on võimalik sõidukit kasutada. Ta suurendab seeläbi oma vara (kohtujurist Hogani ettepanek liidetud kohtuasjades UK jt, C-33/20, C-155/20 ja C-187/20, EU:C:2021:629, punkt 131).
- 32 Tarbija ei ole aga rikastunud krediidisumma kasutamise ulatuses. Krediidisumma maksab krediidiandja sõiduki ostuhinnana otse müüjale, kes saab seda summat kasutada ja rikastub selle kasutamise võimaluse tõttu. Seega oleks alusetu rikastumise keelu põhimõttega vastuolus, kui tarbija peaks krediidi- ja müügilepingu tagasitaitmise raames maksma krediidi kasutamise eest intressi.
- 33 Lisaks võiks intressi maksmise kohustus mõjutada direktiivi 2008/48 artikli 14 lõike 1 esimese lause kohase taganemisõiguse teostamise soovitatavat toimet. Selle liidu õiguses sätestatud põhimõtte kohaselt peab tarbijal olema võimalik vabalt ja varaliselt kahjulikke tagajärgi kartmata otsustada, kas pidada kinni oma lepingutest, mis moodustavad ühe majandusliku terviku, või mitte.
- 34 Riigisiseses kohtupraktikas ja õiguskirjanduses ülekaalukalt valitseva arvamuse kohaselt peetakse seda liidu õiguse kaitse-eesmärki ohustatuks, kui lepingust taganev tarbija peaks hüvitama krediidiandjale viimase poolt müüjale edastatud krediidisumma. Seda seetõttu, et tarbija saaks küll selle summa tagasi nõuda ettevõtjalt, kes on krediidisumma saanud. Tarbijalt ei saa aga eeldada, et ta kannab müüja vastu nõude makspaneku riski.
- 35 See kaalutus peab oma mõttele vastavalt kehtima ka krediidiintressi küsimuses. Kui tarbija peaks tasuma krediidiandjale krediidiintressi, võiks ta hiljem esitada

tagasinõude müüja vastu, kes oli saanud krediidisumma (ostuhinna kujul) ja võis sellest kasu saada. Sest müüja saab krediidisummat enda huvides kasutada ja rikastub seeläbi. Tarbija peaks aga siis võtma enda kanda vaeva, et oma nõue maksma panna, ja eelkõige kandma ka riski, et nõuet ei ole võimalik maksma panna. Esiteks koormataks tarbijat igal juhul kahe lepingu tagasitaitmisel kaks korda (sõiduki väärtuse vähenemise ja krediidi kasutamise eest). Seetõttu ei saanud ta otsustada taganemise üle „ilma varaliselt kahjulikke tagajärgi kartmata“.

- 36 Sellest tulenevalt on tarbija koormamine krediidi kasutamise eest intressi maksmise kohustusega tõenäoliselt vastuolus nii liidu õiguse alusetu rikastumise keelu kui ka liidu õiguse taganemisõiguse soovitava toimega.

TÖÖDOKUMENT